

Rudolf Steiner

Az érzékek világa és a szellem világa

6 előadás, Hannover, 1911. december 27. - 1912 Január 1.

Harmadik előadás

Láthattuk a tegnapi előadás során, hogy hogyan függ össze az ember fizikai teste azzal, amit észleleti világnak nevezünk. Láttuk, hogy az ember fizikai teste úgyszólván ugyanabból a szubsztanciából van, mint amit a külső észleleti világban találunk, amit tegnap úgy írtunk le, mint akaratot. Úgy, hogy azt mondhatjuk, hogy a külső észleleti világban „működő akarat” van, és egyelőre igazság szerint az ember fizikai testében is „működő akarat” van. És ennyiben az emberi test is része a külső észleleti világnak. Az észleleti világ mögött a keletkezés és elmúlás világát találtuk, és igazi alakját abban találtuk meg, amit „működő bölcsességnek” nevezhetünk. És viszont a működő bölcsesség szubsztanciájából jött létre az, amit emberi étertestnek nevezünk. És ebbe az emberi étertestbe és fizikai testbe tagolódik be az, amit asztrál testnek és énnak nevezünk. Mert az egész ember, ahogy a Földön találkozunk vele, a fizikai test, étertest, asztráltest és én összekapcsolódása, törvényszerű összekapcsolódása.

Itt most helyénvaló olyan vizsgálódást végeznünk erre a helyzetre vonatkozóan, amit talán nem lesz könnyű követni, de ami, ha egyszer megtettük, a világ és az emberi lény rendkívül mély megértéséhez vezet. Kezdetől fogva feltételezhetjük, hogy a fizikai test, étertest, asztráltest és én között valamilyen összekapcsolódásnak kell léteznie. Nos, aki a szellemi látás alapján tudja szemlélni az emberi természet négy lénytagjának összekapcsolódását, annak, ha úgy szemléli az embert, ahogy a világban megjelenik, az a benyomása keletkezik – és látjuk majd, hogy milyen fontos, hogy tekintetbe vegyük ezt a benyomást –, hogy mennyire rendezetlenül kapcsolódik össze az emberi természet e négy lénytagja. Úgy kapcsolódnak össze a mai emberben, hogy azt kell mondanunk: ennek az összekapcsolódásnak valamikor össze kellett zavarodnia. – Tehát, figyelem, a következőt kell mondani: ha megvizsgáljuk az ember négy lénytagját, akkor az lesz a benyomásunk, hogy tulajdonképpen nem úgy kapcsolódnak össze, ahogy összetartoznának, hanem rendezetlenül: valamikor rendetlenség keletkezett. Erre a benyomásra jutunk. És ebből megint csak azt is láthatják – éppen akkor, amikor az élet titkai ezt a pontot érintik –, hogy milyen végtelen mélységet hordoznak a helyesen megértett okkult vallási írások.

Fokozatosan látni fogjuk ugyanis, hogy ezt a rendetlenséget egészen csodálatosan fejezik ki Lucifer szavai, amiket akkor mond az embernek, amikor el akarja csábítani, meg akarja kísérteti: megnyilatkoznak a ti szemeitek, és jónak és gonosznak tudói lesztek. – Ezek a szavak hihetetlen mélységet rejtenek. Ez nemcsak azt jelenti, hogy nyílnak meg a szemeitek. A szemek itt egyáltalán az érzékek képviselőjében állnak. Ha helyesen akarjuk megérteni Lucifer szavait, akkor így fordíthatjuk: Összes érzéketek másképp fog működni, mint ahogy tulajdonképpen működniük kellene, ha csak az isteneket akarnátok követni és nem engem – vagyis Lucifert. Lucifer hatására mondhatni más alakban működnek az érzékek, mint különben. A mai ember persze rendkívül nehezen tudja elképzelni, hogy hogyan működnek ezek az érzékek, és kénytelen leszek néhány groteszk kijelentést tenni, ha világossá akarom tenni, hogy tulajdonképpen hogyan működnének ezek az érzékek, ha Lucifer nem zavarta volna össze az emberi természet négy tagjának összekapcsolódását. Azért kell groteszk dolgokat mondanom, mert az emberek már csak olyanok, hogy még csak gondolni se tudják, hogy kezdetől fogva valami

más lehetne helyes, mint éppen az, amit ma átélnek. A mai embernek mi sem lehet természetesebb és magától értetődőbb, mint, hogy arra a kérdésre, hogy mire valók tulajdonképpen az ember szemei, azt válaszolja, hogy na, természetesen a látásra. És mondhatjuk, hogy bizonyos értelemben joga van ma az embernek bolondnak tartani valakit, aki azt mondja, hogy a szemek nem a látásra valók. Valójában a földi fejlődés eredetétől kezdve a szemek nem a látásra voltak szánva. Csak Lucifer csábításának hatására váltak látássá, úgy, ahogy ma ismerjük. Annak ugyanis, ami tulajdonképpen az ember látóképessége, nem kellett volna átjárnia a szemet és elhatolnia kifelé egészen az úgynevezett dolgokig, hanem tulajdonképpen csak a szemig kellene eljutnia. Az istenek eredeti szándéka szerint – engedjék meg, hogy így fejezzem ki magam – az embernek minden látási aktusban, minden látási tevékenységben közvetlenül szemének tudatára kellett volna ébrednie, vagyis nem külső dolgot kellett volna látnia, hanem saját szemét kellett volna éreznie. A szemben, mint olyanban lejátszódó folyamatnak kellene benne tudatosodnia, míg ma nem tudatosodik benne, hogy mi játszódik le a szem tevékenysége során: az válik benne tudatossá, ami külső tárgyként lép elé. De az embernek a látott tárgynál sokkal előbb fenn kellene akadnia magában a látásban: a szemben kellene önmaga tudatára ébrednie. Éreznie kellene magát a szem tevékenységét.

Erre aligha képes ma valaki a szemével, hacsak át nem ment megfelelő okkult fejlődésen. A kezével meg tudja csinálni az ember; mert azt legalábbis meg tudja különböztetni, hogy a kezével valamilyen tárgyat fog-e meg, vagy szabadon, cél nélkül mozgatja-e – úgy, hogy tudatosodik benne a kéz saját tevékenysége. Ha az ember csak a szemre irányítja látó képességét, nos, akkor nem lát semmit. A mai embernél ez így van; de nem ez volt az eredeti terv, hanem az, hogy az ember, ha szemét, vagy fülét, röviden valamelyik érzékszervét használja, akkor észleli a működő akaratot, valóban mintegy benne úszik, és azon a jellegzetes módon ismeri fel, amit lát, ahogy az a szemét érinti. A szemnek hasonlóan kéne működnie a kézhez. Ha megfognak valamit, érzik, hogy kemény, ha ellenállását nehéz leküzdeni – vagy puha, ha könnyű leküzdeni. Ilyen lenne a szem is. Vagyis, ha az étertest helyesen kapcsolódna a fizikai testhez, akkor csak éreznénk a szemet, közvetlenül éreznénk, ahogy kapcsolatban áll a működő akarral.

Nos, az étertest nem helyesen kapcsolódik a fizikai testhez. Ez a sajátságos, hogy az étertest nem helyesen kapcsolódik be a fizikai testbe. De ez csak az egyik példa az emberben lévő rendetlenségre. Nincs olyan tagja az emberi lénynek, amelyik helyesen kapcsolódna a többihez, mondhatni, semmi sincs rendben az embernél. Ha Lucifer nem fejtette volna ki hatását a földi fejlődés kezdetén, akkor mind a négy lénytag másképp kapcsolódott volna össze. És ezt akarjuk ma világossá tenni, hogy a rendetlenség, amit Lucifer a négy emberi lénytag kapcsolatában okozott, egészen különleges történet.

Ezt a következőképpen akarjuk világossá tenni. Először is egy ábrát akarok használni a szemléltetésre (ld. az utolsó oldalon). Vegyük először a fizikai test és a fizikai testbe bekapcsolódott étertest viszonyát. Ha az értest teljesen szabályosan, a vezető istenek szándéka szerint áradt volna a fizikai testbe, akkor az ember olyasvalamit élne át körös-körül – nehéz szavakat találni ezekre a dolgokra, éppen, mert nem valóságosak –, mint a működő akarat folyamatos jelenlétét. Az ember mindenhol differenciáltan működő akaratot észlelné, és bizonyos különbségeket észlelné az akarati hatásokban, a szerint, ahogy tudatosodik benne, hogy szemei, fülei stb. szerveit irányítja-e világra. A szervek a maguk különbözőségében megadnák neki a lehetőséget, hogy különbözőképpen élje át az akaratot, de mindenhol tapasztalná a folytonosan finoman szállingózó

akaratot. Ez akkor lenne így, ha, ahogy már elhangzott, az étertest rendesen, a vezető istenek szándéka szerint kapcsolódott volna be a fizikai testbe. Ez azonban nem így történt, hanem a helyzet az, hogy az étertest nincs teljesen benn a fizikai testben, hogy mondhatni magára hagyott egy részt a fizikai testben. Tehát az étertest nem járja át teljesen a fizikai testet, hanem a fizikai test bizonyos értelemben túlsúlyba kerül saját működésében, ami eltér az eredeti szándéktól. Azt mondhatjuk, hogy vannak olyan helyek az ember fizikai testében, amelyeket nem hat át rendesen az étertest, ahogy az a földi fejlődést irányító isteni-szellemi lényeknek eredetileg szándékában állt. És ezek a helyek – ahol a fizikai testet nem hatja át rendesen az étertest – azok, ahol az érzékszervek kialakulnak. És ez vezetett oda, hogy az érzékszervek megkapták mai formájukat. Ezért játszódik le minden érzékszervben ez a teljesen különös jelenség, hogy tisztán fizikai hatások lépnek fel, amelyek mondhatni kimaradnak az élet általános befolyása alól.

Gondolják meg, hogy a szem esetében olyasvalamit találunk, ami összehasonlítható egy sötét-kamra, egy fényképezőgép teljesen fizikai hatásaival. Ez olyan, mintha a fizikai test egy részét kivették volna az étertest általános áthatásából. És ez is a helyzet. Ugyanígy áll a helyzet a fül sajátságos belső felépítésével, ahol a fül labirintusában valami billentyűszerűség található. Az étertest mintegy visszahúzódott, és a fizikai test fizikai természetének megfelelő sajátműködés jelenik meg, amit nem hatott át megfelelő módon az étertest, és így jön létre az, amit érzékszervi benyomásoknak nevezünk. A színeket azáltal éljük át, hogy az étertest nem hatja át rendesen a szervet, és a szervezeten belül tisztán fizikai hatások játszódnak le. És így van ez az összes érzékszervnél, hogy a fizikai test túlsúlyba kerül bennünk az étertest fölött. Úgyhogy azt mondhatjuk: először is azzal a sajátsággal van dolgunk, hogy a fizikai test és étertest viszonyában a fizikai test túlsúlyba kerül az étertest fölött. Ha ez nem így lenne, akkor nem létezne körülöttünk az egész észleleti világ, hanem az ember viszonya olyan lenne az őt körülvevő világgal, hogy mindent úgy érzelné, mint finoman szállingózó, hullámozó, működő akaratot. Ha a fizikai test nem lenne túlsúlyban az étertest fölött, akkor egyáltalán nem érezné magát passzívnak az észlelésben, hanem aktívnak, mint amikor kinyújtja a kezét. Az emberi lény okkult szemlélete számára tehát valóban megnyilatkozik ez a rendkívül érdekes tény, hogy az egész észleleti világ azon alapszik, hogy az étertest mintegy visszahúzódik az érzékszervektől, és olyan valami kerül a helyére, ami tisztán fizikai világ bennünk.

Másodszor pedig vegyük szemügyre az étertest és az asztrálest viszonyát. Itt sem az a helyzet, hogy az asztrálest úgy hatja át az étertestet, ahogy kellene. Már csekély szellemi látással is nagyon hamar észre lehet venni az étertest túlsúlyát az asztrálest fölött. Ehhez nem kell sok: ha nem lenne ilyen túlsúly, akkor az ember – többek között – képtelen lenne sírni. Nem tudna sírni. Amint megfigyelünk valakit, aki sír, aki kiválasztja ezt a különleges, sós folyadékot a szem mirigyeiből, észre lehet venni az étertest fokozott tevékenységét az asztrálest kapcsolódó tevékenységéhez képest. Az ember nem tudja teljesen beleélni az étertestbe azt, amit asztrálisan átél, az étertest túlsúlyba kerül az asztrálest fölött. Ez abban nyilvánul meg, hogy az étertest visszahat a fizikai testre és könnyeket sajtol ki belőle. De így van ez minden mirigytevékenység esetében, mindennel, ami az emberben mirigyszerű kiválasztási folyamat. Különben, ha az asztrálest tevékenysége fedésben lenne az étertesttel, akkor nem kiválasztási folyamatokat hívná létre a mirigyekben, hanem az asztrálest tevékenysége a mirigyek belső tevékenységében, belső mozgásában merülne ki. A mirigyek semmit sem sajtolnának ki, hanem önmagukat mérítenék ki. Nem préselnének ki semmilyen anyagot se magukból. Láthatják, hogy a luciferi csábítás következményei egészen hatalmasan mutatkoznak meg az okkult megfigyelés számára. Ha Lucifer nem avatkozott volna be a világ rendjébe, akkor az ember például soha nem izzadna

– bocsássák meg a kemény kifejezést –, hanem az adott tevékenységnek megfelelően, belül, az érintett szerveken belül játszódna le egy kimerítő tevékenység, mozgás; a mirigyekből semmi sem jönne ki. Úgyhogy mondhatjuk, hogy az étertest túlsúlyában az asztrálest fölött egy második túlsúly található.

Észleleti világunk sajátosságos természetét tehát az első túlsúlyból származtatjuk, azzal, hogy azt mondjuk, hogy észleleti világunk sajátos kinézését a fizikai test étertest fölötti túlsúlya idézi elő. Hasonlóan mondhatjuk, hogy az étertest túlsúlya az asztrálest fölött azt eredményezi, amit magunk-érzésének, önérzésnek nevezhetünk. Mert az ember közérzete, amennyiben a test érzésében fejeződik ki, az étertest asztrálest fölötti túlsúlyából ered. Tehát a tisztán testi érzés, a testi közérzet az, amiben ez a túlsúly szubjektíven kifejeződik.

Ha folytatni akarjuk vizsgálódásunkat, óvakodnunk kell attól, hogy sematikusan járjunk el. Ha most valaki sematikusan járna el, akkor ugyebár azt kellene mondania: miután felépítettük a fizikai test túlsúlyát az étertest, aztán az étertest túlsúlyát az asztrálest fölött, akkor most harmadikként az asztrálest túlsúlya következne az én fölött. Az ész törvényei szerint így jönne létre egy séma – csak éppen ezzel semmire se jutunk. Így nem lehet folytatni a megfigyelést. Valóban az a helyzet, hogy ha közölnek velünk valamilyen okkult tény, és aztán sematikusan akarjuk folytatni, akkor mindig kiderül, hogy a valóság másképp néz ki. Nem lehet ésszel folytatni, néha működik egy darabig, aztán megint egészen másképp áll a helyzet. Most ugyanis harmadikként egy fordított túlsúlyt kell figyelembe vennünk, az asztrálest túlsúlyát az étertest fölött. Most harmadikként ismét szemügyre kell vennünk az asztrálest és az étertest viszonyát, és akkor az okkult megfigyelés számára megjelenik egy további túlsúly, az asztrálest túlsúlya az étertest fölött.

Sőt, az emberi megfigyelés számára egyelőre ez a legfontosabb túlsúly. Mert, nézzék, ha az embert a legdurvább értelemben figyeljük meg, ugyanis, ha szabad így mondanom, úgy istenigazában materialista szemszögből figyeljük meg, ahogy egyes materialista könyvek valóban ábrázolják, akkor az ember egy hatalmas emésztő berendezés, egy berendezés, amelyik eszik és emészt, és testét az evéssel fölvelt és a legkülönbözőbb módon feldolgozott anyagokból építi fel és így tovább. A materialista világnézetek valóban alig ábrázolják másképp az embert, mint egy olyan berendezést, ami kívülről anyagokat vesz fel, ezeket belül feldolgozza és a legkülönbözőbb módon elosztja az izmok, csontok, inak stb. között. Ha valaki elnagyoltan figyeli meg az embert, eltekint attól, hogy az ember észleli az észleleti világot, hogy testi közérzetében bizonyos mirigy-kiválasztási tevékenységeket érzékel, és egyáltalán, ha csak a durva táplálékfelvételre tekint, arra, hogy mi történik az anyagokkal a szájon keresztüli felvételüktől kezdve egészen a vérré való feldolgozásukig és a vérkeringésbe való bekerülésükig – akkor ez az anyagi folyamat az, ami végső soron az asztrálest étertest fölötti túlsúlyának kifejeződése. Bizonyára emlékeznek, hogy ha egyáltalán szellemileg tekintjük a világot, akkor minden észlelhetőség mögött valami szellemi kell látnunk. Az észleleti jelenség tulajdonképpen csak a külső megjelenés. A táplálékfelvétel és -feldolgozás durva folyamatai mögötti szellemi erőkként ismerhetjük fel az asztrálest túlsúlyát az étertest fölött. Úgy, hogy azt mondhatjuk, hogy ez a túlsúly a közönséges szerves életfolyamatokban nyilvánul meg, amennyiben ezek fizikaiak; szóval a közönséges fizikai-szerves életfolyamatokban.

Igen, láthatják, hogy valami különlegesre jutottunk. Kérem, hogy megfelelően bánjanak ezzel a különlegességgel. Tegyük világossá önmaguk számára: az, amit a materializmus gyakran az egész embernek tekint, az, ami a legtöbb ember legfőbb gondja – a táplálékfelvétel és az anyagok hordozása a különböző szervekben –, az csakis azáltal létezik, hogy Lucifer behatására

létrejött egykor ez az eltolódás; az asztrálest túlsúlya az étertest fölött. Ez azt jelenti, hogy ha Lucifer nem avatkozott volna be az emberi fejlődés kezdetén, ha nem tolt volna el a jellemzett módon az asztrál- és az étertestet, akkor az ember nem enne, nem emésztene, és nem dolgozna fel a fölvet anyagokat úgy, ahogy ma teszi. Az tehát, ami a materializmusban a legfontosabb, tisztán luciferi tett, semmi más, mint az asztrál- és az étertest közötti eltolódás eredménye. Az asztrálest „megkapta a magáét” Lucifertől, ami által túlsúlyra jutott az étertest fölött. Ezt kapta Lucifertől, és csak ez juttatta oda az embert, hogy durva táplálékot vegyen föl magába. Az ember eredetileg egyáltalán nem volt arra szánva, hogy durva táplálékot vegyen föl, hanem olyan létformát kellene teremtenie, olyan létszintet kellene elérnie, ahol nincs szüksége arra, hogy durva táplálékot vegyen föl.

Csodálatosan fejezi ki a luciferi csábítás eredményét az, amit a Paradicsomból való kiűzetésnek nevezhetünk. Mert a Paradicsomban lenni annyit tesz, mint szellemi lénynek lenni, akinek nincs szüksége arra, hogy fizikai táplálékot vegyen föl, és dolgozzon fel magában. A Paradicsomból való kiűzetés az, ami a legtöbb materialista beállítottságú ember számára a legnagyobb élvezetet jelenti. Az embereket nemcsak az a büntetés sújtja, hogy táplálékot kell felvenniük és feldolgozniuk, hanem duplán bűnhődnek. Az, ami a biblia szimbolikus kifejezésében az első embereknek még a legnagyobb veszteségnek tűnt, az, hogy el kellett hagyniuk a Paradicsomot és fizikai táplálékot kellett fölvenniük, a legtöbb ember számára a legnagyobb élvezetté vált. Anynyira megváltoztak az emberek, hogy a Paradicsomon kívüli lét lett számukra a legnagyobb élvezet. Különös, hogy tisztázni kell ezeket a dolgokat, de akkor is tisztázni kell.

Végül eljutunk egy negyedikhez. Ez most az én viszonya az asztrálesthez, amiben a luciferi eltolás hatására létrejön az én túlsúlya az asztrálest fölött. Látják, hogy mi hiányzik: az asztrálestnek tulajdonképpen nincs túlsúlya az én fölött. Ilyen nincs. A megfigyelés alapján kell konstruálni és nem sematikusan, és tudni kell, hogy az asztrálest és az étertest között dupla kapcsolat van, de itt csak olyan, hogy az én van túlsúlyban az asztrálest fölött. Ez azt jelenti, hogy az én nem a luciferi beavatkozás előtti eredeti szándék szerint viszonyul az asztrálesthez, hanem egoisztikusabb, önösebb, „énesebb”, annál, mint ahogy lennie kellene. Egoisztikusabb, önösebb annál, mint ahogy lennie kellene. Ez történt Lucifer hatására. Mi történt tulajdonképpen, hogy létrejött ez a negyedik túlsúly – tulajdonképpen mi történt? Ehhez szemügyre kell vennünk, hogy milyen lenne az én és az asztrálest rendes viszonya.

Ezt a rendes viszonyt azonban csak úgy lehet megismerni, ha úgyszólván helyreállítjuk. Mert úgy, ahogy ma az ember a világban áll, a luciferi befolyás hatása alatt, úgy nem rendezett az én és az asztrálest viszonya, hanem az én túlsúlyban van. Az ember énésebb – bocsássák meg a szóképzést, de egész találó – a kellenél. Nos, azt már láttuk, hogy milyen út vezet ahhoz, hogy az én olyan legyen, amilyennek tulajdonképpen lennie kellene. Az én akkor lesz olyan, hogy viszonya rendezetté válik, ha az ember bölcs, energikus és türelmes önneveléssel végighalad a négy szinten, amit korábban említettünk: (1) a csodálkozás, (2) a kikutatott iránti áhítat érzése, (3) a bölcsességgel áthatott összhang a világ jelenségeivel és (4) a megadás szintjein. Az elfogulatlan szemlélet számára az én viszonya az asztrálesthez ezek után válik olyanná, hogy az a benyomásunk keletkezik: most rendben van az én, helyreállította azt, amit a luciferi hatás okozott. És hogy viszonyul akkor az én az asztrálesthez? Látják, ez a különös. Már a „Hogyan jutunk a magasabb világok megismerésére” c. könyvem egyes fejezeteiből kiolvashatják, ha figyelmesen olvassák. Abban az állapotban, amiben a mai ember van, tulajdonképpen folyamatosan bensőségesen összefonódik gondolkodásával, érzésével és akaratával. Aligha találunk könnyen olyan állapotot a külső tudatban, amikor az ember tulajdonképpen csak az énjében van, anélkül, hogy összefonódna gondolkodásával, érzésével és akaratával. Próbáljanak csak

meg egyszer megfelelni a követelménynek, hogy megalkossák az én tiszta gondolatát. Antropozófus barátaink ugyancsak nyögnek a megerőltetéstől, amikor Dr. Unger újra és újra azt kívánja tőlük, hogy valóban gondolják a tiszta én fogalmát, eltekintve minden egyéb gondolkodástól, érzéstől és akarástól. Rendesen kapkodnak a levegő után – ahogy Északnémetországban mondják.

Ezen láthatják, hogy milyen nehéz már az én tiszta gondolatához is eljutni, hát még valóban kihámozni az ént ebből a gondolkodásból, érzéséből és akarásból. Az ember közönséges lelki állapotában folytonosan cikáznak benne a gondolkodási, érzésszerű és akarati megnyilvánulások; és még hozzájönnek a vágyak. Az ember közönségesen soha nem szakad el énjében a gondolkodástól, érzéstől és akarástól. De éppen ez az, amit a négy említett állapoton keresztül elér: megtanul kívül állni a gondolkodáson, érzésen és akaráson, és úgy tud rájuk tekinteni, mint valami kívülállóra. Saját gondolatainknak olyan közömbössé kell válniuk számunkra, mint a rajtunk kívül álló tárgyak. És akkor nem azt mondjuk, hogy gondolkodom, hanem, gondolkodásunk olyan folyamatként játszódik le előttünk, amihez tulajdonképpen semmi közünk. És ugyanilyené kell válnia az érzésnek és az akarásnak is. Mindenki, aki csak kicsit is eltöpreng lelki sajátosságain, azt kell, hogy mondja magának: ez elképzelhető, mint ideál, amit meg lehet valósítani. De az ember valóban annyira összekeveredett a gondolkodásával, érzésével és akarásával, hogy rendkívül nehezen tud ebből kilépni. És nehéz számára azzal a tudattal járni a világban, hogy viszek magammal egy útítársat, aki rám akaszkodik, mert össze vagyok vele nőve, aki olyan, mint egy fajta hasonmás (Doppelgänger). Aki mellettem gondolkodik, érez és akar. Én valaki más vagyok, az vagyok, aki az énemben vagyok; mellette járok annak, amit magammal cipelek, mint egy hármasságot, mint három zsákot. Az egyik tele van a gondolkodással, a másik az érzéssel, a harmadik az akarással. De amíg el nem kezdjük gyakorolni ezt a „három-zsák-elméletet”, addig nem tudunk helyes fogalmat alkotni az én szembenállásáról a gondolkodással, érzéssel és akarással, ahogy az isteni lények szándékában állt, mielőtt Lucifer hatása elérte az embert. Önmaga nézőjének szánták az embert, nem arra, hogy önmagában élje át önmagát.

Miben állt tulajdonképpen a kísértés, az eredeti kísértés? Mondjuk olyan egyszerűen, amennyire csak lehet: abban állt, hogy Lucifer – most fordítok egy kicsit – odament ehhez az emberi énhez, amit az embernek tisztán kellett volna megkapnia az asztrálest mellett, amit már a Holdon megkapott, és azt mondta: Idehalgass, ember, ez unalmas, ezzel az egyetlen „én-vagyok” középponttal sáfikálni és minden mást csak nézni. Sokkal szórakoztatóbb, ha belemerülsz az asztrálestedbe. Megadom neked hozzá az erőt, hogy belemerülj az asztrálestedbe, és akkor nem maradsz egyoldalúan az énedben, ahonnan csak nézel a hasonmásodra, hanem alámerülsz benne. És adok neked valamit a saját erőmből, hogy bele ne fulladj ebbe az alámerülésbe. – Ekkor alámerült az én, és megkapta a beleoltott luciferi erőt, hogy meg ne fulladjon. És amit így fölvet a luciferi erőből, az az én túlsúlya az asztrálest fölött, a nagyobb énésség, ami tulajdonképpen Luciferség.

Valójában mi is ez, hogy jelenik meg az életünkben? Először úgy jelenik meg az életünkben ez a Luciferség, ez a túl nagy énésség, hogy össze vagyunk keveredve, először a gondolatainkkal, aztán az érzéseinkkel és az akarati impulzusainkkal is. Először a gondolatokkal. Nézzék, ha Lucifer nem vezette volna rá, az embernek soha eszébe se jutott volna – bocsássák meg a kívülállónak bolondságnak tűnő, de jellemző kifejezést – az az agyafúrt ötlet, hogy esze, értelme benne van, hogy benne vannak a gondolatok. Különben tudta volna, hogy a gondolatok rajta kívül vannak, hogy tehát a gondolkodásra rá kell látnia. Az ember a szemlélődésben maradt volna mindaddig, amíg nem adódik a gondolat, amíg meg nem nyilatkozik, hogy mit jelent a

gondolkodás. Ezt leírtam például „A szabadság filozófiája” c. könyvemben. Az embernek eszébe se jutott volna olyasmi, hogy köss össze mindenféle gondolatokat és alkoss magadban ítéleteket. Az ítélkezés önmagában, minden kinyilatkoztatástól függetlenül, luciferi tulajdonságunk. Az emberi ész, amennyiben az ember saját sajátosságának tekinti, tulajdonképpen tévedés. Csak a luciferi csábítás juttatta az embert arra a gondolatra, hogy saját értelme, esze van. És most azt is meg fogják érteni, hogy ez az ész is bizonyos értelemben az eltolás eredményeképpen jött létre, hogy ez az ész egyáltalán nem tekinthető mértékadónak a valóság kimerítő megragadásában.

Karlsruhe-ban felhívtam a figyelmet arra, hogy teljesen érthető, ha valaki, aki teljes mértékben az eszére épít, azt mondja: Ha meg akarom érteni a golgotai feltámadás misztériumát, akkor egyszerűen el kell felejtennem az eszemet. Mert a feltámadás teljes mértékben ellentmond az ésszerűségnek. Így beszél a 19. század embere, sőt már maga a teológus is, legalábbis a liberális teológus. De hogyan is várhatja el valaki, hogy éppen a golgotai misztériumot, aminek a legkevésbé sem szabad összekeverednie a luciferi szférával, ami teljes mértékben kívül esik rajta, ami azért jött, hogy leküzdje a luciferi szférát, hogy éppen ezt egy luciferi adománnyal, a saját eszével értse meg. Semmi sem természetesebb, mint, hogy ezeket senki sem foghatja fel ésszel. Az ész luciferi ajándék, ami nem alkalmas arra, hogy megértsen olyan dolgokat, amik nem függenek össze Lucifer működésével. Ha a golgotai misztériumot emberi ésszel meg lehetne érteni, akkor, kedves barátaim, akkor meg se kellett volna történnie, akkor teljesen fölösleges lett volna. Mert éppen azért jött, hogy kiegyenlítse a luciferi hatás okozta eltolódást, hogy kigyógyítsa az embert ebből a különleges elbizakodottságból, az ész különleges gögjéből, ami abban nyilatkozik meg, hogy az ember mindent meg akar érteni az eszével. Gyakran tiltakoztam az ellen, hogy a megismerésnek bármilyen korlátja lenne; de az észnek, mint olyannak, megvannak a korlátai.

Ha megnézik ezt a táblázatot, akkor azt fogják mondani: észre lehet venni rajta, hogy eredetileg honnan indult ki a rendetlenség. Melyik rendetlenségnek kellett az elsőnek lennie a luciferi csábítás során? Természetesen annak, amit így nevezünk: az én túlsúlya az asztráltest fölött.

Minden luciferi befolyás onnan indult ki, hogy az én tisztátlanul összekeveredett a gondolkodással, érzéssel és akarással, és aztán luciferi túlsúlyba került az asztráltesttel szemben. Ez vezetett ahhoz, hogy az asztráltest is túlsúlyba került az étertest fölött. És ez megzavarta az ember egyensúlyát. Nézzék, ez olyan, mintha a luciferi hatás ütést gyakorolt volna az asztráltestre; amelyik aztán a maga részéről továbbadta túlsúlyát az étertest felé. Ez olyan, mintha megütnek egy rugalmas golyót: az ütéssel eljutnak egy határig, aztán a golyó visszaadja az ütést. Beszélhetünk az asztráltest túlsúlyáról az étertest fölött, de aztán megfordul a dolog, és most az étertest kap túlsúlyt az asztráltest fölött, az étertest visszaüt, visszapattan. Ez a fordított túlsúly a 2. szinten. És aztán következik a fizikai test túlsúlya az étertest fölött. Mindkettő visszaüt. Miért ütnek vissza? Azért, mert miközben Lucifer az egyik oldalon működött, a másik oldalról a fizikai testben és az étertestben Ahriman visszavág. Úgyhogy valóban, itt középen, ahol az egyik oldalon az étertest, és a másikon az én kerül túlsúlyba az asztráltest fölött, itt összeecsap Lucifer és Ahriman. Itt összejönnek. Van az emberben egy olyan középpont, ahol saját lényén belül találkozik Lucifer és Ahriman. Ez lehetőséget ad az embernek, hogy vagy Luciferrel mozduljon együtt és mélyebbre nyomja az asztráltestet az étertestbe, mint az jó lenne, vagy, hogy Ahriman lökésének erejét vegye föl és az étertestet üsse mélyebben az asztráltestbe, mintsem az helyes és rendezett lenne. Ilyen erők hatnak bennünk.

A következő lépés, hogy tudatosítjuk magunkban, hogy tulajdonképpen most még mindenhol erőhatásokkal van dolgunk. Mert eddig még sehol sem találkoztunk az anyagi hatással – kivéve az asztráltest túlsúlyánál az étertest fölött, ahol a táplálék felvételét és feldolgozását találtuk. Ezért szükséges, hogy bizonyos nézőpontból, okkult szemlélettel vizsgáljuk meg, hogy tulajdonképpen mi az anyag, a matéria. Holnap ezzel a kérdéssel kezdjük vizsgálódásainkat.

Fizikai test – Étertest

1. A fizikai test túlsúlya az étertest fölött:
Észleleti világ.

Étertest – Asztráltest

2. Az étertest túlsúlya az asztráltest fölött:
Testi közérzet.

* * * Itt találkozik Lucifer és Ahriman * * *

Asztráltest – Étertest

3. Az asztráltest túlsúlya az étertest fölött:
Közönséges fizikai-szerves életfolyamatok.

Én – Asztráltest

4. Az én túlsúlya az asztráltest fölött:
Az én összefonódása a gondolkodással, érzéssel, akarással.